

(इंग्रजीमध्ये टंकलिखित केलेल्या न्यायनिर्णयाचा मराठी अनुवाद)

हरियाणा राज्य आणि इतर

विरुद्ध

राम कुमार मान

फेब्रुवारी 20, 1997

[न्यायमूर्ती के. रामास्वामी आणि एस. सगीर अहमद]

सेवा कायदा:

विधानसभेच्या निवडणुकीची चाचणी घेण्यासाठी उत्तरवादी ने सेवेतून राजीनामा दिला- राजीनामा स्वीकारला गेला-निवडणुकीत पराभव झाल्यानंतर उत्तरवादी ने आपला राजीनामा मागे घेण्याचा अर्ज दिला -विनंती नाकारली-रिट याचिकेवर, उच्च न्यायालयाने राज्य सरकारला सर्व परिणामी लाभांसह उत्तरवादी ला पुनरस्थापी करण्याचे निर्देश दिले, कारण अशाच प्रकरणांमध्ये राज्याने यापूर्वी तीन कर्मचाऱ्यांना त्यांचे राजीनामे मागे घेण्याची परवानगी दिली होती-असे मानले गेले की उच्च न्यायालयाने उत्तरवादी ला पुनर्संचयित करण्याचे निर्देश देण्यात चूक केली.

भारतीय संविधान, 1950: अनुच्छेद 14-भेदभावाचा सिद्धांत-लागू करण्यायोग्य अधिकाराच्या अस्तित्वावर आधारित आहे-अनुच्छेद 14 तेव्हाच लागू होईल जेव्हा कोणत्याही तर्कशुद्ध आधार किंवा संबंधांशिवाय समानतेसाठी आणि तशाच परिस्थितीनुसार द्वेषपूर्ण भेदभाव केला जाईल-सरकारने घेतलेला चुकीचा निर्णय चुकीच्या आदेशाची अंमलबजावणी करण्याचा अधिकार देत नाही आणि समानता किंवा समानतेचा दावा करणाऱ्या उत्तरवादी ला कोणताही अधिकार नाही आणि त्याला इतर कर्मचाऱ्यांना चुकीच्या पद्धतीने दिलेला दिलासा दिला जाऊ शकत नाही.

दिवाणी अपील न्यायाधिकरणः

1984 च्या सी. डब्ल्यू. पी. क्रमांक 1154 मधील पंजाब आणि हरियाणा उच्च न्यायालयाच्या दिनांक 10.08.84 च्या न्यायनिर्णय आणि आदेशावरून

1985 चे दिवाणी अपील क्रमांक 27.

अपीलकर्ते प्रेम मल्होत्रासाठी जसबिर मलिक.

उत्तरवादी साठी सुश्री उर्मिला सिरूर.

न्यायालयाने पुढील आदेश दिला

विशेष अनुमती द्वारे हे अपील पंजाब आणि हरियाणा उच्च न्यायालयाच्या विभागीय खंडपीठाच्या निकालावरून उद्भवते, जो सी. डब्ल्यू. पी. क्र. 1154/84 मध्ये 10.8.1984 वर देण्यात आला आहे.

मान्य केलेली तथ्ये अशी आहेत की आरोग्य विभागात स्मॉल पॉक्स(देवी रोग) पर्यवेक्षक म्हणून काम करत असताना उत्तरवादी ने राज्य विधानसभेचे सदस्य म्हणून निवडणूक लढवण्यासाठी 2 एप्रिल 1982 रोजी राजीनामा दिला होता.18 मे 1982 रोजी त्यांचा राजीनामा स्वीकारण्यात आला.यांनी निवडणूक लढवली पण त्यांचा पराभव झाला.

त्यानंतर, 21 मे 1982 रोजी त्यांनी आपला राजीनामा मागे घेण्यासाठी अर्ज केला. ती फेटाळण्यात आली. परिणामी, उत्तरवादी याने उच्च न्यायालयात उपरोक्त रिट याचिके मधून पळ काढला. उच्च न्यायालयाने असे निरीक्षण नोंदवले की तीन समान स्थितीत असलेल्या व्यक्तींना म्हणजे, गुरबाजन सिंग, दर्याव सिंग आणि श्रीमती. सुमित्रादेवी यांना त्यांचा राजीनामा मागे घेण्याची परवानगी देण्यात आली होती, त्यांनी नियुक्ती झालेल्या संबंधित पदांवर त्यांची नियुक्ती करण्यात आली होती, उत्तरवादी ला असाच लाभ देण्यात अयशस्वी होणे हे अनुश्रेद 14 चे उल्लंघन ठरेल. त्यामुळे, उच्च न्यायालयाने अपीलकर्त्याला परिणामी लाभांसह त्याला सेवेत पुन्हा नियुक्त करण्याचे निर्देश दिले.

त्यामुळे, उच्च न्यायालयाने घेतलेला दृष्टिकोन कायद्याने योग्य आहे का, हा प्रश्न आहे. असे दिसून येते की उत्तरवादी ने स्वेच्छेने सेवेतून राजीनामा दिला होता आणि 18 मे 1982 रोजी सरकारने राजीनामा स्वीकारला होता: त्या दिवशी आणि तेव्हापासून, उत्तरवादी आणि राज्य यांच्यातील नियोक्ता आणि कर्मचाऱ्यांचे संबंध संपुष्टात आले आणि त्यानंतर त्याला पदासाठी दावा करण्याचा किंवा 18 मे 1982 रोजी स्वीकृतीद्वारे आधीच लागू झालेला राजीनामा मागे घेण्याचा अधिकार नव्हता. असे असू शकते की सरकारने त्यांच्या स्वतःच्या कारणांमुळे, अशाच प्रकारच्या प्रकरणात, आधी नमूद केलेल्या काही कर्मचाऱ्यांना त्यांचे राजीनामे मागे घेण्याची परवानगी दिली आणि त्यांची नियुक्ती केली. भेदभावाचा सिद्धांत अंमलबजावणी करण्यायोग्य अधिकाराच्या अस्तित्वावर आढळतो. त्याच प्रकारचा भेदभाव करण्यात आला आणि त्यांना समानतेपासून वंचित ठेवण्यात आले, कारण समान स्थित असलेल्या प्रत्येक व्यक्तीसाठी समान दिलासा देण्यात आला होता. अनुश्रेद 14 तेव्हाच लागू होईल जेव्हा कोणत्याही तर्कशुद्ध आधार किंवा संबंधांशिवाय समान आणि तशाच प्रकारे परिस्थितीनुसार द्वेषपूर्ण भेदभाव केला जाईल. उत्तरवादी स कोणताही अधिकार नाही आणि त्यांना चुकीच्या पद्धतीने दिलेला दिलासा, म्हणजे राजीनामा मागे घेण्याचा लाभ दिला जाऊ शकत नाही. अभेद्य भेदभाव होता या

निष्कर्षपर्यंत पोहोचण्यात उच्च न्यायालय पूर्णपणे चुकीचे होते.जर आपण एखाद्या चुकीच्या कृत्यास परवानगी देऊ शकत नसाल तर, एखाद्या कर्मचाऱ्याला, पैशांचा गैर-विनियोग केल्यानंतर, त्याला सेवेतून बडतर्फ केले जाते आणि त्यानंतर तो आदेश मागे घेतला जातो आणि त्याला सेवेत पुनर्स्थापित केले जाते. अशीच परिस्थिती असलेली व्यक्ती पुनर्स्थापनेसाठी अनुश्रेद 14 अंतर्गत समानतेचा दावा करू शकते का? उत्तर स्पष्टपणे 'नाही' आहे.उलट प्रकरणात, पहिल्या प्रकरणात, एखादी व्यक्ती चुकीची असू शकते परंतु त्याच आदेशाच्या अंमलबजावणीसाठी समानतेचा दावा करण्यासाठी चुकीचा आदेश हा पाया असू शकत नाही.आधी सांगितल्याप्रमाणे, त्याचा अधिकार त्याच्या अंमलबजावणीसाठी सिंहाला समान वागणूक मिळण्याचा हक्क देण्याच्या अंमलबजावणीयोग्य अधिकारावर आधारित असणे आवश्यक आहे.सरकारने घेतलेला चुकीचा निर्णय चुकीच्या आदेशाची अंमलबजावणी करण्याचा आणि समानता किंवा समानतेचा दावा करण्याचा अधिकार देत नाही.दोन चुका कधीही योग्य ठरू शकत नाहीत.या परिस्थितीत, उच्च न्यायालयाने सर्व परिणामी लाभांसह उत्तरवादी ला अनिवार्यपणे पुनर्स्थापित करण्याचे निर्देश देणे स्पष्टपणे चुकीचे होते.

त्यानुसार अपील करण्यास परवानगी आहे.पण कोणत्याही परिस्थितीत खर्च न करता.

अपीलाला परवानगी देण्यात आली.

अस्वीकरण

"या न्यायनिर्णयाच्या मराठी भाषेतील या अनुवादाचा वापर हा पक्षकारास त्याच्या/ तिच्या मातृभाषेमध्ये त्याचा अर्थ समजून घेण्यापुरताच मर्यादित राहील आणि त्याचा इतर

कोणत्याही कारणाकरिता वापर करता येणार नाही. तसेच इंग्रजी भाषेतील न्यायनिर्णय हाच सर्व व्यावहारिक आणि कार्यालयीन वापराकरिता विश्वसनीय असेल आणि तोच त्यातील आदेशाच्या निष्पादन आणि अंमलबजावणी करता वैध मानला जाईल."

X-X-X-X